

## BESZÁMOLÓK

### BÖLCSESZDOKTORI ÉRTEKEZÉSEK

*Nacsády József: Mikszáth szegedi évei (1958).*

Nacsády József Mikszáth életének Szegeden töltött szakaszát (1878—1880) dolgozta fel. Irodalomtörténetírásunk rámutatott már a szegedi évek jelentőségére, de konkrétan, mélyrehatóan eddig egyetlen kutató sem vizsgálta meg ezt a pályaszakaszt. Ezt a munkát végezte el Nacsády. Értekezése gondos filológiai munkával feltárta Mikszáth életének eddig meglehetősen homályos, tisztázatlan szakaszát és gazdag anyaggal, meggyőző érvekkel bizonyította, mennyire előrelendítő volt az író emberi, világnézeti és művészi fejlődésében ez a néhány esztendő. Munkájának két főrésze van. Az első rész Mikszáth politikai nézeteit és publicisztikai munkásságát ismerteti, a második részben — az előbbivel szoros összefüggésben — az író ábrázolóművészetének alakulását tárgyalja. Főmegállapítása: Mikszáth a magyar polgári fejlődés illúzióját kapta Szegedtől, a polgárvárostól. Az itt töltött néhány esztendő világnézetének demokratizmusát edzette meg és ábrázolóművészerben a romantikától eljutott a realizmus igenléiséig. Későbbi nagy regényeinek polgáralkjai legtöbb esetben szegedi élményekre utalnak vissza. Innen hozta az író a műveire annyira jellemző kézművesiparos típusoknak nagy részét is.

*Osváth Béla: Szigligeti Ede (1959).*

A szerző minden vonatkozásban úttörő munkát végzett. Disszertációja lényegében az első összefoglaló mű Szigligetiről, az íróról és az emberről. Rakodczay Pál (Szigligeti Ede élete 1901) csak vázlatos életrajzát állította össze, Bayer József (A magyar dráma története 1897) pedig

csak színműveinek elemzését adta: teljes írói-emberi portréra egyikük sem törekedett. A szerző támaszkodott ezekre az előzményekre, felhasználta a kisebb cikkekben szétszórt adatközléseket, de elsősorban önálló kutatómunkát végzett s így rajzolta meg Szigligeti átfogó pályaképét. Úttörő munkát végzett Osváth az értékelés terén is. Helyesen állapította meg Szigligeti pályájának fő szakaszait. Az első szakaszt (1840—1849) értékeli legtöbbször: az irodalomtörténeti rangot Szigligeti számára ez biztosítja. Foglalkozik a disszertáció a népszínmű előzményeivel, forrásaival, megszületésének körülményeivel. Eloszlat egy közkeletű irodalomtörténeti legendát. Kimutatja, hogy a műfaj hazai talajban gyökerezett, nem a bécsi tündérvjáték volt a magyar népszínmű ihletője. Létrejöttét végső soron az 1840-es évek demokratikus mozgalmainak lendülete érteti meg. Osváth Béla tanulmánya mutatja meg először konkrétan, tényszerűen Szigligetinek a 40-es évek demokratikus fejlődésével való kapcsolatát.

*Gerzsa Ferenc: Juhász Gyula egyetemi évei (1959).*

A dolgozat Juhász Gyula életének csupán négy esztendejét, a Budapesten töltött egyetemi éveket dolgozta fel. Módszere ennek megfelelően mikrofilológiai. Aprólékos gondossággal fűzi egybe a zömökben eddig ismeretlen adatok sokaságát. A részletekről írva sem kerüli el azonban az elvi kérdéseket s világosan megmutatja, hogy a vidéki neveltetésű, konzervatív világnézetű költő ezek alatt az évek alatt fejlődött a modern, haladó költészet egyik úttörőjévé. Adyhoz közeledő plebejus-demokratikus költésze-e ezek alatt az évek alatt vált el Ba-

bits, Kosztolányi esztéta-modernségétől. A disszertáció két elvi megállapítása hozzájárul a XX. századi irodalomtörténetünknek általános problémáihoz is. Igazolja azt az elméletet, amely a XX. század legjobb írói esetében nemcsak törést, szakadást, hanem — és elsősorban — folytonosságot lát a hagyományos magyar történelmi-népi ellenzékiesség és az új XX. századi, szociális telítettségű ellenzékiesség között. Adatokat szolgáltat továbbá annak a tételnek az igazolására, amely szerint a Nyugat írói mozgalmán belül ha nem is élesen, mereven, de kezdettől fogva elvált egymástól egy plebejus-demokratikus realizmus felé tapogatózó művészi törekvés és egy ön-célú, esztéta dekadenciába hajló írói irányzat.

*Krajkó András: Juhász Gyula és Móra Ferenc a háború ellen (1960).*

Krajkó András disszertációja Juhász Gyulának és Móra Ferencnek emberiművészi fejlődését kíséri végig a háború kezdetétől az 1918—1919-es forradalomig. Nemcsak a közvetlen politikai-publicisztikai jellegű megnyilatkozásokat leltározza, hanem számba veszi — főleg Juhász Gyula esetében — a művészi ábrázolásbeli sajátságok, a formai változások tanúvallomását is. Ennek eredménye számos, elsősorban Juhász Gyulára vonatkozó új megállapítása. Krajkó rámutat, hogyan viszi el a valóságigény az impresszionizmushoz, majd miként töri át, illetve módosítja később az impresszionista eszközöket az új, forradalmat igenlő világnézet. Összetetten és dialektikusan tárgyalja Krajkó Juhász Gyula világnézetének problémáit. E világnézeti fejlődés főmozgatójává a költő népiességét, népközelségét és humanizmusát jelöli meg, de rámutat arra is, hogy mindez egy kispolgári világkép egészébe helyezve gyakran, mint nacionalizmus, máskor, mint a forradalomtól való idegenkedés jelentkezik. Végeredményben a külső események nyomása dönti el,

hogy melyik oldal kerül előtérbe. A disszertáció rámutat, hogy Juhász, ellentétben az igazán forradalmi világnézetű költőkkel, az események sodrása nélkül nem jutott volna el a forradalomhoz, valamint arra, hogy világnézetének ellentmondásosságát nem oldotta fel a forradalommal való találkozás sem. Kételeyeit elhallgattatta, de nem szüntette meg, s azok egy változott történelmi helyzetben ismét aktualizálódtak, befolyásolták fejlődését.

*Ilia Mihály: A Holnap története (1960).*

Ilia Mihály tanulmánya a nagyváradi Holnap-társaság, a Holnap című antológia és a hozzájuk kapcsolódó viták történetét dolgozza fel. A téma látszólag „vidéki”, mégis XX. századi irodalmunk történetének egyik főfejezete. Az új magyar irodalomnak ez volt az első, nagy feltűnést keltő megmozdulása. Számos rendkívül fontos elvi kérdés tisztázása csak a Holnap történetének pontos ismerete alapján lehetséges. Ilia a Holnap történetének pontos, elsősorban filológiai jellegű feldolgozását érezte főfeladatának. Számos, eddig ismeretlen, fel nem tárt adatot, tényt tartalmaz. Dolgozata éppen adatgazdagsága, új filológiai eredményei miatt érdemel különös figyelmet. Elvi színvonalon és sok helytálló megállapítással igyekszik tárgyalni néhány fontos problémát is, így részletesen foglalkozik Ady és a Holnap viszonyával, a Holnap és a Nyugat kapcsolatával, a „Duk-duk affér”-ral. Emellett érinti irodalmi fejlődésünk egyik bonyolult problémáját is: a vidéki és fővárosi irodalom szembenállásában is jelentkező, ellentmondásosan megnyilatkozó, haladó és konzervatív erők viszonyát a XX. század első évtizedeiben. Ilia elvi igényességére vall, hogy bár a disszertáció keretében nincs módja maradéktalanul megoldani a felmerült problémákat, mégsem kerüli el őket és adataival, megállapításaival hozzájárul későbbi megoldásukhoz.

## TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZATOK 1958/59.

*Szerkesztette Tóth Dezső és Nacsády József. Szeged, 1959. kézirat*

Érdekes és értékes kezdeményezés volt rotaprintes kiadványként megjelentetni a magyar irodalomszakos hallgatók legjobb diákköri dolgozatait. Meglepetést és

örömet jelentett olvasni e hatíves füzetet, mely nyilvánosságot biztosít néhány tehetséges tanárjelölt tudományos szárnypróbálgatásainak. Több ez, mint kísérlet:

legtöbbükénél már indulás! Az egyenetlen színvonal mögül eredetiség és tudományosság csillan elő, a néhol még kísértő sematizmus, az itt-ott még előbúvó felületesség, iskolai rutin nem takarja el a gondolati frissességet és alaposságot.

Közülük a legjobb Kovács Sándor Iván dolgozata: „Magyar példa és európai humanista hagyomány Szepsi Csombor Márton íróvá fejlődésében.” Kovács tovább tud menni a híres magyar utazó „danczkai” tartózkodását imponáló gazdagságban megmutató adatföltárásnál: Csombor Schachmannhoz és Bonifációhoz fűződő kapcsolatára, a Szenci Molnárpárhuzamra a magyarság és európaiság szintézisét építi. Nem sokkal marad mögötte Bárdos Pál díjnyertes munkája, mely a „Gábor Andor eszmei fejlődésének vázlata a pályakezdestől az emigrációig” címet viseli. Meglátszik írásán, hogy íróember. Könnyed, szellemes stílusa az összes közt a legjobb, és a legizgalmasabb problémára keres választ, melyet az életmű egyáltalán felvethet. A „két Gábor Andor” merev szembeállításának irodalomtörténeti legendáját kezdi ki, a „polgári” kabaréköltő és a kommunista lírikus közé építi ki a világnézeti fejlődés hidját, bár érzésem szerint néhol túl messze megy az ellentétek föloldásában. Hibája némi eszmei-ideológiai ingatagság és a bizonyító filológiai apparátus hiánya, melyre jól mutatott rá ugyancsak díjnyertes bírálója, Kardos József.

Bíró Ferenc „A felvilágosodáskori fordításirodalom néhány kérdése” címmel a műfordításirodalom történetének eddig elhanyagolt, de igen tanulságos területét, a XVIII—XIX. század fordulóján élő magyar írók fordításelméleti nézeteit vizs-

gálja és rendszerezi. Rájnis, Pétzeli, Kazinczy és Batsányi tanításait vetíti vissza a korszak nagy ellentétére, mely a jozefinisták és a nemesi ellenállók között feszült. Tanulmánya igen ötletes és szempontgazdag, mégis érezni benne a csábító egyszerűsítési hajlamot, főleg a bevezető elvi résznél. *Csepelényi* Lajos írása jelenti a kötetben a couleur locale-t: „A szegedi irodalom és a Tanácsköztársaság” címmel Juhász Gyula és Móra Ferenc 1919-es magatartását veszi bonckés alá. Publicisztikájuk szemügyrevételével rajzolja meg útjukat a polgári radikalizmustól a szocializmus vállalásáig. Kár, hogy problémátlanok, egyiküknek látja e valójában göröngyös, ellentmondásos utat! Erre különben bírálója, *Csiszár* Imre is utal, rámutatva pl. szocialisztikus gondolataik vallásos köntösben való jelentkezésére, a Szalay—Sípos-féle kommunista írócsoport szerepére. *Kosjár* Márton Rimay Epicédiuma, mint a Zrínyiász előzménye című közleménye jó érzékkel, filológiai alaposággal dolgozza ki a két mű párhuzamának a szakirodalomban már korábban fölmerült ötletét, egyszersmind tanúbizonyítást tesz írójának a következtetések levonásában mutatott bátortalanságáról is.

Bármennyire örvendetes is a szakmai színvonal, egy kifogásunkat mégsem hallgathatjuk el: szívesen olvastunk volna glosszát, kritikát, tanulmányt mai irodalmunkról is! Utolsó szavunk azonban a bátorításé, az elismerésé, a buzdításé: az az önállóság, mellyel a szerzők a marxista—leninista módszert szakterületükre alkalmazzák, az a problémakerék, mely lépten-nyomon árulkodik, sokat ígérő és reményt keltő.

GREZSA FERENC

## A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETÉBEN 1951—1959 KÖZÖTT KÉSZÜLT SZAKDOLGOZATOK BIBLIOGRÁFIÁJA

### Régi magyar irodalomból:

1952

1. Vándor András: Dugonics András Jolánka c. regényének kulcsa és elemzése.

1953

2. Kiss Ernő: Balassi Bálint költészetének népiessége.

1954

3. Herbich Ilona: Balassi Bálint prózája.
4. Pesti Éva: A Szentsei-dalokkönyv.

1956

5. Farkas D. Ferenc: Batthyány Boldizsár természettudós barátai.
6. Farsang Bálint: Rimay János mai szemmel.

7. Imre Gizella: A magyar társadalmi viszonyok tükröződése széphistóriáinkban.
8. Jenei Zsuzsanna: Szenczi Molnár Albert, a modern irodalomkutatás tükrében.
9. Maár Rozália: Magyar társadalmi valóság a XVI. század költészetében.

1957

10. Döme Mária: Tótfalusi Kis Miklós.
11. Krupa András: Szilágyi és Hajmási története a magyar és a szlovák irodalomban.
12. Megyeri Katalin: Zrínyi Miklós: Szigeti Veszedelem c. művének realizmusa.
13. Nagy Imre: Szepsi Csombor Márton.
14. Szák-Kocsis Mária: Zrínyi Miklós írása.
15. Szűcs Alajos: A szegénylegény költészet XVII. századi kialakulása.

1959

16. Kosjár Márton: Machiavelli a XVI. század magyar irodalmában.
17. Kovács Sándor Iván: Magyar példa és európai humanista hagyomány szerepe Szepsi Csombor Márton íróvá fejlődésében.

*A felvilágosodás és a reformkor irodalmából:*

1951

18. Császár Judit: Csokonai megzenésített versei.
19. Diószegi András: Csokonai népiessége.

1952

20. Fenichel Klára: Csokonai színművei és a korabeli társadalom.
21. Molnár Rozália: Csokonai színműveinek társadalomábrázolása.

1953

22. Bukovitz Antal: Jósika Kálmán élete és művei.
23. Racs Margit: Berzsenyi Dániel hazafias költészet.

1954

24. Kenderes István: Fáy András (Az első magyar társadalmi regény).

25. Kordé Imre: Csokonai drámái.
26. Kovács Tivadar: Vörösmarty: Csongor és Tünde.

1955

27. Csontos Sándor: Jósika történelem-szemlélete és a történelmi regény kialakulása.

1956

28. László Ibolya: Reformkori gyermek-könyveink a szegedi Somogyi Könyvtárban.
29. Túri László: Dugonics Etelkája.

1957

30. Balogh Miklós: Barcsay és a felvilágosodás.
31. Csay Éva: Regényirodalmunk kezdetei.
32. Eppich Teréz: Csokonai és a német irodalom.
33. Ezeres Anna: A szentimentális regény hazánkban.
34. Horváth Mária: A táj és természet-ábrázolás művészete Csokonai verseiben.
35. Kányó Ferenc: Orczy Lőrincz költészet.
36. Kenéz Rózsa: Illusztrált almanachjaink a reformkorban.
37. Lantos István: Vörösmarty: Várnász.
38. Lantos Istvánné: Vörösmarty: Tündérvölgy.
39. Movik Angéla: Kolozsvár irodalmi élete 1790—1830-ig.
40. Nagy Edit: A magyar múlt felfedezése első jelentős regényeinkben.
41. Romhányi Zsuzsanna: Katona József drámaíró pályájának kibontakozása.
42. Roszman Magda: Jósika legfontosabb történelmi regényei.
43. Szalontay Mihály: Csokonai Vitéz Mihály szerelmi lírája.
44. Szalontay Mihályné: Csokonai Vitéz Mihály életművének sorsa.
45. Szombathy Ottilia: A rokokó ízlés magyarországi nyomai.
46. Varga Ferencné: A szerelemábrázolás kezdetei a magyar regényekben.

1958

47. Gyenge Balázs: A Csokonai irodalom elvi kérdései.

48. Nemes Sarolta: Vörösmarty: Csongor és Tünde.

1959

49. Bíró Ferenc: A fölvilágosodáskori műfordításirodalmunk néhány kérdése.

A XIX. századi magyar irodalomból:

1951

50. Papp Gizella: A kapitalizmus tükröződése népköltészetünkben.

1952

51. Visontay Ernő: Madách lelki világának társadalmi gyökerei.

1953

52. Kaján Lászlóné: Tömörkény István a szegedi parasztság írója.  
53. Kakuszi Imre: Hogyan jutott el Csíky Gergely a Proletárokig?

1954

54. Keresztesi Katalin: Thúry Zoltán élete és munkássága.  
55. Kiss Lajos: Petőfi Apostolának jellemábrázolási problémái.

1955

56. Ferenczi László: Mikszáth antiklerikalizmusa.  
57. Király Júlia: Arany Toldi-trilógiájának értékelése.  
58. Medgyesi Franciska: A szenvedő szegény nép ábrázolása Tömörkény novelláiban.  
59. Miskuczsa Eszter: Tolnai Lajos élete és társadalombírálata „Az Urak” és „A báróné ténsasszony” c. regényekben.  
60. Molnár Tibor: Jókai Mór: Szabadság a hó alatt.  
61. Nagy Erzsébet: Thúry társadalomábrázolása novellái alapján.  
62. Stefanik Károly: Iványi Ödön korrajza és társadalomszemlélete a szépirodalmi műveiben.  
63. Szabó László: Justh Zsigmond.  
64. Tompa Pál: Cserzy Mihály.

1956

65. Dratsai Zsigmondné: Baksai Sándor.  
66. Fábián Gábor: Cserzy Mihály.  
67. Hudy Endre. Reformtörekvések ábrázolása Vas Gereben: Egy alispán c. regényében.  
68. Nagy Gyula: Tömörkény és a parasztság.  
69. Sándor András: Madách Imre irracionálizmusa az Ember tragédiájában.

1957

70. Ábrahám Mária: Szilády Áron és János, Arany János két kiváló tanítványa.  
71. Balázs István: Mikszáth anekdotizmusa.  
72. Beck Zoltán: Gárdonyi Géza szegedi munkássága.  
73. Csullag Lajos: Civilizátor.  
74. Dobó Irén: Az Arany-balladák.  
75. Gál Julianna: A tanya és a város viszonya Tömörkény István műveiben.  
76. Mayer Gyula: Mikszáth Kálmán és a Különös házasság.  
77. Purzse Etelka: Mikszáth dzsentriábrázolásának fejlődése.  
78. Urszin Sándor: Kiss József balladaköltészete.

1958

79. Beszteri Béláné: A szépprózaíró Reviczky.  
80. Gáspár Margit: Tömörkény parasztábrázolása.  
81. Katona Magda: Kezdeményezések irodalmi társaságok felállítására Szegeden a XIX. század második felében.

A XX. századi magyar irodalomból:

1953

82. B. Csontos Magda: Ady Endre kuruc versei.  
83. Karakasevich Károlyné: Kaffka Margit, a társadalomrajzoló.  
84. Lódi Ferenc: Gábor Andor, a kommunista költő.  
85. Nagy Ottóné: Zelk Zoltán, a pártos költő.

1954

86. Németh Ferenc: Ady kibontakozása.

1955

87. Bálint László: József Attila költői egyéniségének és kifejezőmódjának fejlődése az útkeresés időszakában.  
 88. Borka Gizella: Ambrus Zoltán: Midas király c. regényének elemzése.  
 89. Csányi Erzsébet: Bródy Sándor írói fejlődése.  
 90. Csíky Aladár: Cholnoky, a novel-lairó.  
 91. Fodor László: Ady Endre: A halottak élén.  
 92. Gaál Katalin: Móra Ferenc és az ifjúsági irodalom.  
 93. Hering Béla: Dutka Ákos.  
 94. Kiss György: Gárdonyi paraszतालकjai.  
 95. Nikolin Éva: Kaffka Margit regényei.  
 96. Papp János: József Attila makói évei.  
 97. Püski Gábor: Szabó Dezső irodalmi munkássága, fellépésétől 1920-ig.  
 98. Rácz Andrásné: Krúdy Gyula regényeinek jellegzetes alakja a „felesleges ember”.  
 99. Takács László: Babits Mihály, a regényíró.  
 100. Zima Mária: Török Gyula két regénye.  
 101. Weisz László: Karinthy Frigyes: Így írtok ti.

1956

102. Angyal János: Móricz Zsigmond Szegeden.  
 103. Batki Jenő: Móra Ferenc életrajza.  
 104. Batki Jenőné: Móra Ferenc lírája.  
 105. Domonkos Imre: Kosztolányi Dezső regényei.  
 106. Gyovai Imréné: Krúdy Gyula: Andráscsik örököse.  
 107. Kerényi György: Adalékok a Horthy-fasizmus kultúrpolitikájához Szegeden.  
 108. Kovács Miklós: Nagy Lajos novel-lairó művészetének néhány sajátos-sága a kritikai realizmus tükrében.  
 109. Pollák Lászlóné: Karinthy Frigyes két szatirikus regénye.  
 110. Püski Imre: Móricz Zsigmond dzsentri-ábrázolása regényeiben.

111. Szederkényi Ervin: Babits Mihály Szegeden.  
 112. Szöllősy Izabella: Damó Oszkár, a szegedi újságírás tükrében.

1957

113. Bénik Mária: Móricz Zsigmond gyermekíráisai.  
 114. Földi Vilmos: A betyármotívum Móricz Zsigmond műveiben.  
 115. Gyurity Klára: Szegedi írók a művészetéről.  
 116. Hegedűs Józsefné: Móra Ferenc ifjúsági művei.  
 117. Juhász Antal: Móricz Zsigmond novellái.  
 118. Kastner Anna: A Nyugat viszonya a régi magyar irodalomhoz.  
 119. Sarkady Sándor: Ady vallásos lírája (Az isten viselőse).

1958

120. Csetri Mária: Kaffka, a regényíró.  
 121. Farkas László: A rim Tóth Árpád költészetében.  
 122. Fekete Mária: A Dugonics-Társaság története.  
 123. Gaál Gergely: A felszabadulás utáni drámairodalmunk.  
 124. Lőrinczi Attila: Móra Ferenc novel-lastlusa.  
 125. Móczár Albert: Karikás Frigyes.  
 126. Papp Lajos: A képalkotás és ennek kifejező eszközei Kosztolányi Dezső novelláiban.

1959

127. Bárdos Pál: Gábor Andor pályakezdése.  
 128. Cseppentő Eszter: Áprily Lajos költészete.  
 129. Füleki Juszтина: Dutka Ákos élete és pályája.  
 130. Kalocsai Dezsőné: Ady és Móricz barátsága.  
 131. Kardos József: Bíró Lajos, az újságíró és a novellista.  
 132. Szilas Edit: Sárközi György élete és munkássága.  
 133. Végh Pálné: Schöppflin Aladár élete és munkássága.  
 134. Veress Zoltán: Ignó „A Hét”-nél.

## Világirodalomból:

1952

135. Erdélyi Edit: A sztálini korszak embertípusa.
136. Vincze Zsófia: A béke és a humanizmus távlata a szovjet regényekben.

1955

137. Pollner Zoltán: Zenei kompozíció Thomas Mann „A Buddenbrook-ház” c. regényében.
138. Tamás Jenő: Művész-probléma Thomas Mann fiatalkori novelláiban.

1957

139. Freppán György: Korunk hőse.

1958

140. Horváth György: A természet az „Ifjú Werther szenvedései”-ben.

## Esztétikából:

141. Harkány László: A realista ábrázolás eszközei az irodalomban.
142. László József: Arany János esztétikai nézeteiről.
143. Papp Zoltán: A típus és a jellem-ábrázolás eszköze az irodalomelméletben.

## Sajtótörténetből:

1955

144. Nacsády József: Szegedi irodalmi folyóiratok a századforduló idején.

1956

145. Böhm József: Irodalom a Szeged és Vidéke hat évfolyamában (1902—1907).

1957

146. Kaári Sándor: Irodalom a Szeged és Vidékében (1908—1911).
147. Mihalicza József: Szeged és Vidéke (1912—1915).
148. Nagy Géza: Irodalom a Szeged és Vidéke öt évfolyamában (1916—1920).
149. U. Nagy István: Irodalmi folyóiratok Szegeden 1918—1948 között.

1958

150. Görög József: A Kassai Magyar Múzeum története.
151. Konyecsni Magdolna: A Szegedi Napló első harminc éve.

## Színháztörténetből:

1956

152. Buben József: A szegedi állandó nemzeti színészet forrásai.
153. Pálmai Miklós: A szegedi színház vezetése és műsorpolitikája az 1920-as években.

1957

154. Bayer Zsuzsanna: Színháztörténete Pécsen. (A Bach-korszak végéig).
155. Kovács Piroska: Az első szegedi kőszínház felépítése és története.

*A Juhász Gyuláról készült szakdolgozatok ismertetését l. P. L.: Irodalom (Acta Universitatis Szegediensis), 1956. 119—120. l.*

## A KILÉNYI IRMÁRÓL ELNEVEZETT JUHÁSZ GYULA-GYŰJTEMÉNY

Az Intézetünk gondozásában levő Juhász Gyula-gyűjtemény, a költő önkéntes „titkárnőjének”, Kilényi Irmának, ún. Juhász Gyula Múzeumán alapul. Kilényi Irma (1891—1944) 1919 őszén állott önzetlenül a költő adminisztrációjának, majd kultuszának szolgálatába, s gyűjte-

ményét magától Juhász Gyulától kapott kéziratokkal, újságkivágásokkal, fényképekkel és egyéb tárgyi emlékekkel alapozta meg. Ezt nagy gondossággal gyarapította egész életén át, s különösen a költő halála után anyagi áldozatokat és fáradozást nem kímélve munkálkodott a

Juhász-relikviák föl kutatásán és megszerzésén.<sup>1</sup> 1944-ben bekövetkezett tragikus halála után<sup>2</sup> a Juhász Gyula Múzeum anyagát húga és sógora, György István filmrendező örökölte, és ládába csomagoltatta, hogy budapesti lakásába szállíttassa.<sup>3</sup> Az anyag egy részét — mint Ertsey Péter, Kilényinek a 40-es években segítő társa a Juhász Gyula-kultusz terjesztésében, írja — magukkal is vitték az örökösök. Ugyancsak hiányoztak a gyűjteményből Kilényi halálakor Babits és Kosztolányi Juhászhoz írott levelei; ezeket a Babits, Juhász, Kosztolányi levelezés kiadása céljából Kilényi kölcsönadta Babitsnének. Ez az anyag jelenleg a Babits-hagyaték részeként az Országos Széchényi Könyvtár kézirat-tárában található.

A fől szabadulás idején az örökösök által a helyi Fodor-féle fuvarozó vállalat raktárában földadásra váró, ládába csomagolt anyagot a lakosság szétlúta. A megmaradt hagyatékot Ertsey Péter mentette meg.<sup>4</sup> Időközben, az 1945-ben alakult szegedi Juhász Gyula Társaság bepörölte az örökösöket, Kilényi Irma óhajára hivatkozással, hogy a gyűjtemény — ha alakul ilyen — a Juhász Gyula Társaságé. A pör nem járt teljes sikerrel, mert az örökösök az anyag egy részét elveszítettnek jelentették ki.<sup>5</sup>

A csonkán is értékes anyagot 1956-ban rendeztük, kéziratári módon (palliumokban és dobozokban) őrizzuk és gyarapítjuk.

Az alapító iránti kegyeletből „Kilényi-gyűjtemény” nevet adtuk neki, minthogy a Kilényi által adott Juhász Gyula Múzeum elnevezés félreértésekre adhat alkalmat, különösen, mióta a szegedi Móra Ferenc Múzeumnak irodalmi osztálya létesült (1954), s birtokába — főként a Juhász-családtól — szintén számos Juhász-relikvia jutott. Megkülönböztetésül kétféle bélyegzőt használunk a dokumentumok megjelölésére. „Kilényi-gyűjtemény. I. Hagyaték” fölíratút kapnak a régiiek, és „Kilényi-gyűjtemény. II. Gyarapítás” szövegűt az általunk újabbat szerzetek. A legjelentősebb gyarapodások az elmúlt években ismeretlen vers- és levélkéziratokkal gazdagították gyűjteményünket. Ezeket részben ajándékkul kaptuk (Simonka Györgytől és Eisner Manótól verseket, leveleket, özv. Hubacsek Kálmánétól a költő diákkori, 1898-ból való versesfüzetét, Nyíró Gyula egyetemi tanártól, a budapesti idegklinikai igazgatójától a költő körtörténete mellékletéül fennmaradt verseket, naplószerű följegyzéseket,<sup>6</sup>) részben pedig vásároltuk (az Egyetemi Könyvtár szíveségéből a Fenyő Miksa gyűjteményéből származó verseket és levelet).<sup>7</sup>

A Kilényi-gyűjtemény az ország egyik leggazdagabb Juhász Gyula-közgyűjteménye, amely a szakkutatóknak is rendelkezésére áll.

P. L.

<sup>1</sup> Vö. Gogólk Lajos: Kilényi Irma, Juhász Gyula volt titkárnője az egész országra kiterjedő nyomozással, levelezéssel, emlék- és kéziratgyűjtéssel felállítja Szegeden a Juhász Gyula Múzeumot. *Film, Színház, Irodalom*, 1941. júl. 18—24. 10. l.

<sup>2</sup> Vö. Lakásának erkélyén felakasztotta magát Kilényi Irma, Juhász Gyula hagyatékának őrzője, a Juhász-múzeum szervezője. *Szegedi Új Nemzedék*, 1944. aug. 13. — *Szabadtársi Rezső*: Meghalt egy magyar műzsa. *Magyar Hírlap* [Pozsony], 1944. aug. 25.

<sup>3</sup> Ertsey Péter: A Juhász Múzeum nyomában... Megkerült az értékes gyűjtemény egy része. *Szegedi Népszava*, 1945. aug. 26.

<sup>4</sup> [Ertsey Péter]: -yr: A Juhász Gyula Társaság. *Tiszatáj*, 1947. április, 58—59. l.

<sup>5</sup> Dettre Anórá: Hogyan került Budapestre a Juhász Gyula múzeum anyaga. Érdekes bűnpör Kilényi Irma hagyatéka körül. Lopással vádolják az örökösöket. *Szegedi Népszava*, 1947. szept. 24. — Mít keresnek a filmrendezőnél Juhász Gyula levelei. A Juhász Gyula Társaság visszaperli a nagy költő hagyatékát Kilényi Irma rokonaitól. *Szabad Szó*, 1949. márc. 21.

<sup>6</sup> Értékes kéziratokkal gyarapodott a Kilényi-féle Juhász Gyula-gyűjtemény. *Délmagyarország*, 1959. ápr. 21.

<sup>7</sup> Péter László: Juhász Gyula kiadatlan versei. *Délmagyarország*, 1959. aug. 16.

<sup>8</sup> A gyűjteményhez tartoznak a Juhászról készült szakdolgozatok is. Vö. P. L.: Szakdolgozatok Juhász Gyuláról. *Acta Universitatis Szegediensis. Irodalom*. 2. k. Szeged, 1959. 119—120. l.

